

Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение
«Бурунгольская средняя общеобразовательная школа им.С.Г. Дугарова»

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

Хамт /Хаптагаева А.С./

ф.и.о.

Протокол №1

от «30» августа 2023г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по УР

Цыбикова Н.А.

от «30» августа 2023г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Цыренова Г.Б.

Приказ №146 от «1» сентября 2023г.

Рабочая программа
учебного предмета
«Родной (бурятский) язык»

для 6 класса среднего общего образования
на 2023-2024 учебный год

Составитель: Шарастепанова Туяна Валерьевна,
учитель бурятского языка и литературы
высшей квалификационной категории

с.Хужир, 2023г.

Пояснительная записка

6-дахи классай нурагшадта **буриад хэлэ заалгын зорилгонууд:**

- 1) 5-дахи класста үзэһэн хүшэр сэдэбүүдые (аялгануудые зүб бэшэхэ дүримүүд, абтаһан үгэнүүдэй буриадшалан бэшэлгэ, үгэнүүд болон мэдүүлэлнүүдэй шүүлбэри) дабтаха.
- 2) Фразеологи тухай юрэнхы ойлгосо үгэхэ.
- 3) Морфологи тухай мэдэсэ үргэдхэхэ.
- 4) Юумэнэй нэрэ тухай эхин класста абаһан ойлгосо дабтаха, үргэдхэхэ: юумэнэй нэрын удха шанар, морфологическа ба синтаксическа үүргэ, илгарал, юумэнэй нэрын нюурта ба өөртэ хамаадал.
- 5) Үгүүлэл тухай мэдэсэ, тэрэнэй байгуулга ба илгарал дээрэ үндэһэлэн, анализ хүүлэжэ һургаха.
- 6) Бүлэг бүлэгөөр, хоёр хоёроор хүдэлүүлжэ, нурагшадые харилсуулжа, нүхэдөө болон өөрыгөө сэгнэжэ һургаха ажал үргэлжэлүүлхэ.
- 7) Нурагшадай зэргэсүүлхэ, сасуулха, хубаарилха, бодомжолхо, түсэблэхэ шадабаринуудые хүгжөөхэ.
- 8) Буриад арадайнгаа ёһо заншал дээрэ хүмүүжүүлхэ.
- 9) Түрэл буриад хэлэндээ түшэглэхэ хүмүүжүүлхэ.

Тобшолон хэлэхэдэ, буриад хэлэнэй эрдэм мэдэсэ һайн ойлгоһон, түрэлхи хэлэн дээрэ харилсажа шадаха, «Би буриадби» гэһэн голтой үхибүүдые хүмүүжүүлхэ гол зорилго болоно.

Мүнөө үеын үхибүүдые буриад хэлэн дээрэ тордиһогүй харилсаха дадал шадабаритай болгохо, үхибүүдые хөөрүүлжэ, найруулга бэшүүлжэ һургаха ажалда хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээлнүүд ехэхэн үүргэтэй. Тиимэһээ үгүүлэл дээрэ хүдэлхэ ажалнууд олоор хараалагдаа. Нурагсалай олон зорилгонуудые бээлүүлгэдэ уншалга ехэхэн үүргэтэй. Танилсан, бэдэрэн, шэнэ мэдэсэ абан уншалга гэхэ мэтэ уншалгануудые хэрэглэхэ.

Танилсан уншалгын ашаар нурагша үгүүлэл соохи шухала мэдэсэ түргэн оложо, энэ сэдэбээр юун тухай хэлэгдэнэб гэжэ ойлгохо. Эндэ гол удха абаад ябаһан үгэнүүдые олохо, ойлгохо шухала. Энэ уншалгада нураад байхадаа, үхибүүд тон шухала үгэнүүдтэ анхаралаа хандуулан уншана.

Бэдэрэн уншалга. Нурагшад үгүүлэл бүхэли дээрэнхь уншангүй, нэрээрнхь, түрүүшын үгэнүүдээрнхь юун тухайб гэжэ тухайлан ойлгохо. Абзацай түрүүшын мэдүүлэлээр удхыень гаргажа шадаха. Иимэ шадабаритай болгохын тула уншалгын үедэ үгүүлэлэй нэрын анализ хэхэ, үгүүлэлэй удха зураг, таблица, схемэ дээрэ харуулха, харилсуулха гэхэ мэтэ ажалнуудые ябуулха.

Шэнэ мэдэсэ абан уншалга. Шэнэ сэдэб үзэхэдөө, шэнэ мэдэсэ абаха, уншаһанаа гүнзэгыгөөр ойлгуулхын тула энэ уншалга хэрэглэгдэдэг. Табигдаһан асуудалнуудта харюусахын тула хэрэгтэй хэхэгээ түүжэ уншаха. Энэ уншалга ехэнхидээ хэлэнэй шэнэ эрдэм мэдэсэ үгэхэдөө болон найруулгада бэлдэхэдээ хэрэглэдэг.

Номой үшөө нэгэ зорилго метапредметнэ шадабари олгохо арга болоно. Энэ эрилтэ хангахата, тааруу даабаринууд ном соо үгтэнхэй. Жэшээнхь, шабинарай урда проблемнэ асуудал табижа, шэнэ мэдэсэ бэдэрэн олохо арга үгтэнэ. Тус хүдэлмэри хэхэдээ, нурагшад олон юумэндэ нурана:

- урдаа зорилго табижа, ажалаа түсэблэжэ,өөрыгөө болон нүхэдөө сэгнэжэ нурана;
- номоор хүдэлжэ, тэрээн сооһоо хэрэгтэй мэдэсээ оложо нурана;
- ойлгоһон мэдэсээ ганса үгөөр бэшэ, харин модель, схемэ болон таблицанууд болгон харуулжа, тобшолол гаргажа нурана;
- ойлгоһоноо олондо дамжуулжа, хэлэлгээ хүгжөөнэ;
- суг хамта хүдэлжэ, хоорондоо харилсажа нурана.

Энэ шадабаринуудта нургаха онол аргуудай нэгэн проектнэ онол арга болоно. Энэ онол арга хэрэглэхэ хэшээлнүүд хараалагдана. Иимэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө, шэнжэлэлгын онол арга хэрэглэн, шабинарые бүлэгөөр, хоёр хоёроорнхь хүдэлүүлхэ. Тус онол аргын ашагтай байхын тула ехэхэн бэлэдхэл хэрэгтэй.

Проектнэ онол арга удаадахи хубинуудһаа бүридэнэ:

1. Шиидхэхэ асуудал гаргажа, зорилго табилга;
2. Гипотезо гаргалга;
3. Хэрэглэхэ онол аргуудые ололго;
4. Шиидхэхэ асуудалаараа материал бэдэрэлгэ;
5. Олоһон мэдэсэнүүдээ хэлбэрижүүлгэ (найруулга бэшэхэ, зураг, схемэ гү, али ямар нэгэн уран бүтээл зохёохо);
6. Бүтээлээ хамгаалга, дүн гаргалга.

Һурагшадай мэдэсэ, шадал, дадалыень шалгаха янзанууд: шалгалтын упражненинүүд, бэшэмэл харюунууд, тестнүүд, диктантнууд, шалгалтын холимог хүдэлмэри, аман шалгалта, хөөрэлдөөн, һурагшадтай уридшалан хүдэлэлгэ, хүсэд шийдхэгдээгүй асуудалнуудые шэнжэлүүлэн тайлбарилга, сахим һураха номоор даабаринуудые дүүргэлгэ.

Бэдэрэлгэ, шэнжэлэлгэ, шухала асуудал табилга, наадан һургалга гэхэ мэтэ онол аргуудые хэрэглэн һургажа, үхибүүдэй һонирхол татан, мэдэсыень үргэдхэн, хүн шанарыень хүмүүжүүлэн, мүнөө үеын эрилтэ ханган хүдэлхөөр хараалан, энэ ажалай программа зохёогдобо.

Бээлүүлхэ болзор ба шата – 2023/2024 һуралсалай он, 6-дахи анги.

Программын ёһоор 102 час үгтэнэ - долоон хоногто 3 час үгтэнэ, (34 долоон хоног)

3. Содержание учебного предмета

№ п/п	Список разделов	Кол-во часов	Формируемые УУД по разделам
1.	Буряад хэлэн XXI –дэхи зуун жэлэй эхиндэ. Харилсаанай байдал.	2ч.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (<i>личностные результаты</i>) - буряад хэлээ шудалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ (<i>формирование мотивации изучения бурятского языка и стремление к самосовершенствованию путем развития у обучающихся умения творчески использовать усвоенный материал в новых речевых ситуациях</i>); ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (<i>регулятивные</i>) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй һуралсалай тодорхой зорилгонуудые табиha шадабари бүрилдүүлхэ (<i>в сотрудничестве с учителем ставить новые учебные цели и задачи</i>); ➤ Оршон тойрониие шудалха шадабари (<i>познавательные</i>) – хэлэн тухай бодомжолгонуудые уншаха, «хэлэн» гэхэн ойлгосо ямар удхануудтайб, буряад хэлэн монгол хэлэнүүдэй бүлэдэ ородог гэхэн мэдэсээ тайлбарилха, һанамжаяа баталха; тодорхой байдалһаа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргуудые шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ (<i>осуществлять выбор наиболее эффективных способов решения задач в зависимости от конкретных условий</i>); ➤ Харилсаха шадабари (<i>коммуникативные</i>) – хамтын ажаябуулгада бултанай һанамжа хараадаа абан, өөрынгөө һанамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ (<i>аргументировать свою позицию и координировать её с позициями партнёров в сотрудничестве при</i>

			<p><i>выработке общего мнения в совместной деятельности).</i></p> <p>Буряд хэлээр шадабари (предметные) Хэлэлгээр мэдэхэ юумэн (речевая компетенция):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ дуугархаар (гов.): хэлэлгын ёһо журам сахижа, мэдэсээ бултанда ойлгуулха; ➤ шагнан ойлгохоор (ауд.): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха (<i>воспринимать на слух и понимать речь учителя и одноклассников</i>); ➤ уншалгаар (чт.): уншалан текстынгээ удха ойлгохо;
2.	<p>Раздел 1.</p> <p>5-дахи класста үзэһэнөө дабталга</p> <p>Фонетикэ дабталга.</p> <p>Аялгануудые зүб бэшэлгэ.</p> <p>Лексикэ дабталга.</p> <p>Синтаксис.</p> <p>Холбуулал. Мэдүүлэл.</p>	5ч.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) – буряд хэлээ шудалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ; ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй хуралсалай тодорхой зорилгонуудые табиha шадабари бүрилдүүлхэ; ➤ Оршон тойрониё шудалха шадабари (познавательные) –Д. Сультимовай Байгал далай тухай текстын гол удха элирүүлхэ, интернет-ресурс хэрэглэн, байгал далай тухай мэдэсээ үргэдхэхэ; тодорхой байдалһаа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргуудые шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ, схемэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ шадаха. ➤ Харилсаха шадабари (коммуникативные) – хамтын ажаябуулгада бултанай ханамжа хараадаа абан, өөрынгөө ханамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ. <p>Буряд хэлээр шадабари (предметные) Хэлэлгээр мэдэхэ юумэн (речевая компетенция):</p> <ul style="list-style-type: none"> • дуугархаар (гов.): хэлэлгын ёһо журам сахижа, мэдэсээ бултанда ойлгуулха; • шагнан ойлгохоор (ауд.): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха (<i>воспринимать на слух и понимать речь учителя и одноклассников</i>); • уншалгаар (чт.): уншалан текстынгээ удха ойлгохо; • бэшэлгээр (пис.): аялган ба хашалган абяануудые илгаруулалга. Аялгануудые ба тодо бэшэ түргэн аялгануудые зүбөөр бэшэжэ хуралга; лексикэ гэжэ халбариин синоним, антоним, омоним дабтаха, мэдүүлэлэй байгуулга мэдэхэ, харюугаа баталха.

3.	<p>Раздел 2. Лексикологи. Фразеологи.</p> <p>Лексикологи. Толинууд.</p> <p>Фразеологизмууд, тэдэнэй гол шэнжэнүүд.</p> <p>Фразеологизмын синтаксическа үүргэ.</p>	4ч.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (<i>личностные результаты</i>) - буряад хэлээ –удалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ; тайлбаринуудые нэгэ үгөөр хэлгэхэ. ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (<i>регулятивные</i>) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй хуралсалай тодорхой зорилгонуудые табиha шадабари бүрилдүүлхэ; ➤ Оршон тойрониe шудалха шадабари (<i>познавательные</i>) –тодорхой байдалhaа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргуудые шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ, схемэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ шадаха. ➤ Харилсаха шадабари (<i>коммуникативные</i>) – хамтын ажаябуулгада бултанай ханамжа хараадаа абан, өөрынгөө ханамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ. <p>Буряад хэлээр шадабари (<i>предметные</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • уншалгаар (<i>чт.</i>): уншанан текстынгээ удха ойлгохо; теоретическэ мэдээсэлнүүдые уншаха. • бэшэлгээр (<i>пис.</i>): үгэнүүдые олоор мэдэхэ, тэдэнэй удха шанар хайнаар ойлгохо; фразеологизмуудые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ. • шагнан ойлгохоор (<i>ауд.</i>): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха; лексикологиин халбаринуудые мэдэхэ, фразеологизмуудые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ, буряад хэлэндэ 5 янзын толинууд бии гэжэ ойлгожо абаха.
4.	<p>Раздел 3. Грамматика. Морфологи.</p> <p>Грамматика. Морфологи. Хэлэлгын</p>	2ч.	<p>Буряад хэлээр шадабари (<i>предметные</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • уншалгаар (<i>чт.</i>): уншанан текстынгээ удха ойлгохо; теоретическэ мэдээсэлнүүдые уншаха. • бэшэлгээр (<i>пис.</i>): үгэнүүдые олоор мэдэхэ, тэдэнэй удха шанар хайнаар

	хубинуудай лексическэ категори. Хэлэлгын хубинуудай грамматическа, синтаксическа категоринууд.		ойлгохо; • шагнан ойлгохоор (ауд.): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха; грамматикын нэгэ халбари морфологи тухай ойлгосо дабтаха, хэлэлгын хубинуудай грамматическа, синтаксическа категоринуудые тодоруулжа шадаха.
5.	Раздел 4. Юумэнэй нэрэ. Юумэнэй нэрэ. Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнүүд. Тодорхой ба зайраа юумэнэй нэрэнүүд. Юумэнэй нэрын нэгэнэй ба олоной тоо. Абтаһан үгэнүүдэй олоной тоодо зүб бэшэлгэ. Юумэнэй нэрын зохилдол. Падежэй залгалтануудые зүб бэшэлгэ (нэрын, хамаанай, зүгэй, үйлын, зэбсэгэй, хамтын , гаралай) Юумэнэй нэрын нюурта ба өөртэ хамаадал. Юумэнэй нэрын морфологическа шүүлбэри. Юумэнэй нэрын бии бололго.	27ч.	➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) - буряад хэлээ –удалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ; тайлбаринуудые нэгэ үгөөр хэлгэхэ. ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй хуралсалай тодорхой зорилгонуудые табиha шадабари бүрилдүүлхэ; ➤ Оршон тойрониие шудалха шадабари (познавательные) –тодорхой байдалһаа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргуудые шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ, схемэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ шадаха. ➤ Харилсаха шадабари (коммуникативные) – хамтын ажаябуулгада бултанай ханамжа хараадаа абан, өөрынгөө ханамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ. Буряад хэлээр шадабари (предметные) • уншалгаар (чт.): уншһан текстынгээ удха ойлгохо; теоретическэ мэдээсэлнүүдые уншаха. • бэшэлгээр (пис.): үгэнүүдые олоор мэдэхэ, тэдэнэй удха шанар хайнаар ойлгохо; • шагнан ойлгохоор (ауд.): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха; юумэнэй нэрэ тухай мэдэсэ дабтан хэргэхэ.
6.	Раздел 5. Тэмдэгэй нэрэ. Тэмдэгэй нэрэ.	7ч.	➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) - буряад хэлээ –удалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ;

<p>Тэмдэгэй нэрын илгарал.</p> <p>Шанарта тэмдэгэй нэрын шанарай зэргэнүүд.</p> <p>Харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд.</p> <p>Тэмдэгэй нэрын хэлэлгэ соо хэрэглэлгэ тухай.</p> <p>Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын зохилдол.</p> <p>Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын хамаадал.</p> <p>Тэмдэгэй нэрын морфологическа шүүлбэри.</p>		<p>тайлбаринуудые нэгэ үгөөр хэлгэхэ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (<i>регулятивные</i>) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй хуралсалай тодорхой зорилгонуудые табиha шадабари бүрилдүүлхэ; ➤ Оршон тойрониие шудалха шадабари (<i>познавательные</i>) –тодорхой байдалһаа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргуудые шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ, схемэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ шадаха. ➤ Харилсаха шадабари (<i>коммуникативные</i>) – хамтын ажаябуулгада бултанай ханамжа хараадаа абан, өөрынгөө ханамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ. <p>Бурад хэлээр шадабари (<i>предметные</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • уншалгаар (<i>чт.</i>): уншан текстынгээ удха ойлгохо; теоретическэ мэдээсэлнүүдые уншаха. • бэшэлгээр (<i>пис.</i>): үгэнүүдые олоор мэдэхэ, тэдэнэй удха шанар хайнаар ойлгохо; тэмдэгэй нэрэнүүдые хэлэлгэ соо олохо, илгахэ; грамматическа шэнжэнүүдын, синтаксическа үүргыннь элирүүлхэ. • шагнан ойлгохоор (<i>ауд.</i>): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха;
<p>7. Раздел 6. Тоогой нэрэ. Тоогой нэрэ.</p> <p>Тоогой нэрэнүүдэй илгарал. Тоолоһон тоогой нэрын хүүлэй -Н хашалганиие зүб бэшэлгэ.</p> <p>Дугаарлаһан тоогой нэрэнүүд.</p> <p>Баглуулһан тоогой нэрэнүүд.</p> <p>Суглуулһан тоогой нэрэнүүд.</p> <p>Тоогой нэрын удхаараа илгарал.</p> <p>Хэлэлгэ соо тоогой нэрын хэрэглэлгэ тухай.</p> <p>Тоогой нэрын падеждэ зохилдол ба хамаадал.</p>	<p>9ч.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (<i>личностные результаты</i>) - бурад хэлээ –удалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ; тайлбаринуудые нэгэ үгөөр хэлгэхэ. ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (<i>регулятивные</i>) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй хуралсалай тодорхой зорилгонуудые табиha шадабари бүрилдүүлхэ; ➤ Оршон тойрониие шудалха шадабари (<i>познавательные</i>) –тодорхой байдалһаа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргуудые шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ, схемэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ шадаха. ➤ Харилсаха шадабари (<i>коммуникативные</i>) – хамтын ажаябуулгада бултанай ханамжа хараадаа абан, өөрынгөө ханамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ. <p>Бурад хэлээр шадабари (<i>предметные</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • уншалгаар (<i>чт.</i>): уншан текстынгээ удха ойлгохо; теоретическэ мэдээсэлнүүдые уншаха. • бэшэлгээр (<i>пис.</i>): үгэнүүдые олоор мэдэхэ, тэдэнэй удха шанар хайнаар ойлгохо; тоогой нэрэнүүдые хэлэлгэ соо олохо, илгахэ; грамматическа шэнжэнүүдын, синтаксическа үүргыннь элирүүлхэ.

	Тоогой нэрын шүүлбэри.		шагнан ойлгохоор (ауд.): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха;
8.	Раздел 7. Түлөөнэй нэрэ. Түлөөнэй нэрэ. Түлөөнэй нэрын удхаараа илгарал. Түлөөнэй нэрын олоной тоо. Түлөөнэй нэрын зохилдол. Түлөөнэй нэрын хамаадал. Түлөөнэй нэрын морфологическа шүүлбэри.	7ч.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) - буряад хэлээ –удалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ; тайлбаринууды нэгэ үгөөр хэлгэхэ. ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй хуралсалай тодорхой зорилгонууды табиха шадабари бүрилдүүлхэ; ➤ Орион тойрониие шудалха шадабари (познавательные) –тодорхой байдалһаа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргууды шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ, схемэнүүды зүбөөр хэрэглэжэ шадаха. ➤ Харилсаха шадабари (коммуникативные) – хамтын ажаябуулгада бултанай ханамжа хараадаа абан, өөрынгөө ханамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ. <p>Буряад хэлээр шадабари (предметные)</p> <ul style="list-style-type: none"> • уншалгаар (чт.): уншанан текстынгээ удха ойлгохо; теоретическэ мэдээсэлнүүды уншаха. • бэшэлгээр (пис.): үгэнүүды олоор мэдэхэ, тэдэнэй удха шанар найнаар ойлгохо; түлөөнэй нэрэнүүды хэлэлгэ соо олохо, илгаха; грамматическа шэнжэнүүдын, синтаксическа үүргынъень элирүүлхэ. <p>шагнан ойлгохоор (ауд.): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха;</p>
9.	Раздел 8. Дайбар үгэ. Дайбар үгэ. Анхан ба гарахан дайбар үгэнүүд. Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал. Дайбар үгын морфологическа шүүлбэри.	4ч.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) - буряад хэлээ –удалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ; тайлбаринууды нэгэ үгөөр хэлгэхэ. ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй хуралсалай тодорхой зорилгонууды табиха шадабари бүрилдүүлхэ; ➤ Орион тойрониие шудалха шадабари (познавательные) –тодорхой байдалһаа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргууды шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ, схемэнүүды зүбөөр хэрэглэжэ шадаха. ➤ Харилсаха шадабари (коммуникативные) – хамтын ажаябуулгада бултанай ханамжа хараадаа абан, өөрынгөө ханамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ. <p>Буряад хэлээр шадабари (предметные)</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • уншалгаар (<i>чт.</i>): уншсан текстынгээ удха ойлгохо; теоретическэ мэдээсэлнүүдые уншаха. • бэшэлгээр (<i>нис.</i>): үгэнүүдые олоор мэдэхэ, тэдэнэй удха шанар найнаар ойлгохо; дайбар үгэнүүдые хэлэлгэ соо олохо, илгаха; шагнан ойлгохоор (<i>ауд.</i>): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха;
10.	Раздел 9. Жэл соо үзэһэнөө дабталга. Дабталга. Юумэнэй нэрэ. Тэмдэгэй нэрэ. Тоогой нэрэ. Түлөөнэй нэрэ. Дайбар үгэ.	6ч.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (<i>личностные результаты</i>) - буряад хэлээ –удалха байдал бүрилдүүлжэ, эзэмдэһэн мэдэсээ шэнэ хэлэлгын байдалда зохёохыгоор хэрэглэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ; тайлбаринуудые нэгэ үгөөр хэлгэхэ; ➤ Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (<i>регулятивные</i>) – багшатаяа хамта ажаллажа, хэшээлэй хуралсалай тодорхой зорилгонуудые табиha шадабари бүрилдүүлхэ. ➤ Оршон тойрониe шудалха шадабари (<i>познавательные</i>) –тодорхой байдалһаа уламжалан, үлэмжэ үрэ дүнтэй аргуудые шэлэн абаха шадабари бүрилдүүлхэ, схемэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ шадаха. ➤ Харилсаха шадабари (<i>коммуникативные</i>) – хамтын ажаябуулгада бултанай ханамжа хараадаа абан, өөрынгөө ханамжа баримталха шадабари бүрилдүүлхэ. Буряад хэлээр шадабари (<i>предметные</i>) <ul style="list-style-type: none"> • уншалгаар (<i>чт.</i>): уншсан текстынгээ удха ойлгохо; теоретическэ мэдээсэлнүүдые уншаха. • бэшэлгээр (<i>нис.</i>): абяан-үзэгэй, үгын бүридэлөөр, үгын удхын, синтаксическа шүүлбэринүүдэй гурим мэдэхэ. шагнан ойлгохоор (<i>ауд.</i>): нүхэдэйнгөө болон багшынгаа хэлэлгэ ойлгохо, хадуун абаха.
8.	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	11ч.	
9.	Практическа хүдэлмэри	4ч.	
10.	Шалгалтын хүдэлмэри. Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри.	14ч.	
	Хамта дээрээ:	102ч.	

4. Календарно-тематическое планирование 6 класс

№ п/п	Наименование разделов и тем	Всего часов
1-дэхи четверть – 24ч.		
1	Буряад хэлэн XXI –дэхи зуун жэлэй эхиндэ.	1ч.
2	Харилсаанай байдал.	1ч.
5-дахи класста үзэһэнөө дабталга – 9ч.		
3.	Фонетикэ дабталга.	1ч.
4.	Аялгануудые зүб бэшэлгэ.	1ч.
5.	Х/Х Д-14. «Доходон» (үгүүлэлэй анализ дээрэ хүдэлхэ, багахан найруулга бэшэлгэ)	1ч.
6.	Х/Х Д-14. «Доходон» (үгүүлэлэй анализ дээрэ хүдэлхэ, багахан найруулга бэшэлгэ)	1ч.
7.	Лексикэ дабталга.	1ч.
8.	Синтаксис.	1ч.
9.	Холбуулал. Мэдүүлэл.	1ч.
10.	Шалгалтын хүдэлмэри.	1ч.
11.	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри.	1ч.
Лексикологи. Фразеологи – 6ч.		
12.	Лексикологи.	1ч.
13.	Толинууд.	1ч.
14.	Фразеологизмууд, тэдэнэй гол шэнжэнүүд.	1ч.
15.	Фразеологизмын синтаксическа үүргэ.	1ч.
16.	Х/Х Д-40. «Пожарна нохойнууд» (найруулга)	1ч.

17.	Х/Х Д-40. «Пожарна нохойнууд» (найруулга)	1ч.
Грамматика. Морфологи. – 2ч.		
18.	Грамматика. Морфологи. Хэлэлгын хубинуудай лексическэ категори.	1ч.
19.	Хэлэлгын хубинуудай грамматическа, синтаксическа категоринууд.	1ч.
Юумэнэй нэрэ – 27ч.		
20.	Юумэнэй нэрэ.	1ч.
21.	Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнүүд.	1ч.
22.	Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнүүд.	1ч.
23.	Х/Х «Нютагайм домогто газарнууд» (хуралсалай проект)	1ч.
24.	Шалгалтын диктант	1ч.
2-дохи четверть – 24ч.		
25.	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри.	1ч.
26.	Тодорхой ба зайраа юумэнэй нэрэнүүд.	
27.	Юумэнэй нэрын нэгэнэй ба олоной тоо.	
28.	Юумэнэй нэрын нэгэнэй ба олоной тоо.	1ч.
29.	Абтаһан үгэнүүдэй олоной тоогой түхэл зүб бэшэлгэ.	1ч.
30.	Юумэнэй нэрын зохилдол.	1ч.
31.	Нэрын падеж.	1ч.
32.	Хамаанай падеж.	1ч.
33.	Хамаанай падежэй түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ.	1ч.
34.	Зүгэй падеж.	1ч.
35.	Зүгэй падежэй түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ.	1ч.
36.	Үйлын падеж.	1ч.

37.	Үйлын падежэй түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ.	1ч.
38.	Х/Х н.26 Зурагаар зохёолго бэшэлгэ.	1ч.
39.	Зэбсэгэй падеж.	1ч.
40.	Зэбсэгэй падежэй түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ.	1ч.
41.	Хамтын падеж.	1ч.
42.	Хамтын падежэй түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ.	1ч.
43.	Гаралай падеж.	1ч.
44.	Гаралай падежэй түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ.	1ч.
45.	Зохилдол дабталга.	1ч.
46.	Практическа хүдэлмэри	1ч.
47.	Шалгалтын хүдэлмэри.	1ч.
48.	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри.	1ч.
3-дахи четверть – 30ч.		
49.	Юумэнэй нэрын нюурта хамаадал.	1ч.
50.	Нюурта хамаадалай түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ.	1ч.
51.	Юумэнэй нэрын өөртэ хамаадал.	1ч.
52.	Өөртэ хамаадалай түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ.	1ч.
53.	П/Х Юумэнэй нэрын морфологическа шүүлбэри.	1ч.
54.	Юумэнэй нэрын бии бололго.	1ч.
55.	Шалгалтын хүдэлмэри.	1ч.
56.	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри.	1ч.
Тэмдэгэй нэрэ – 9ч.		
57.	Тэмдэгэй нэрэ.	1ч.

58.	Тэмдэгэй нэрын синтаксическа үүргэ.	1ч.
59.	Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд.	1ч.
60.	Шанарта тэмдэгэй нэрын шанарай зэргэнүүд.	1ч.
61.	Харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд.	1ч.
62.	Х/Х Д-262 (зурагаар зохёолго бэшэлгэ)	1ч.
63.	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын зохилдол.	1ч.
64.	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын хамаадал.	1ч.
65.	П/Х Тэмдэгэй нэрын морфологическа шүүлбэри.	1ч.
Тоогой нэрэ – 13ч.		
66.	Тоогой нэрэ.	1ч.
67.	Тоогой нэрэнүүдэй илгарал. Тоолоһон тоогой нэрын һүүлэй -Н хашалганиие зүб бэшэлгэ.	1ч.
68.	Дугаарлаһан тоогой нэрэнүүд.	1ч.
69.	Баглуулһан тоогой нэрэнүүд.	1ч.
70.	Суглуулһан тоогой нэрэнүүд.	1ч.
71.	Тоогой нэрын удхаараа илгарал.	1ч.
72.	Х/Х Д-258 «Сагаа һара. Сагаан һара. Сагаалган» (зурагаар зохёолго бэшэлгэ)	1ч.
73.	Хэлэлгэ соо тоогой нэрын хэрэглэлгэ тухай.	1ч.
74.	Тоогой нэрын падеждэ зохилдол.	1ч.
75.	Тоогой нэрын хамаадал.	1ч.
76.	П/Х Тоогой нэрын шүүлбэри.	1ч.
77.	Шалгалтын хүдэлмэри.	1ч.
78.	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри.	1ч.

4-дэхи четверть – 24ч.		
Түлөөнэй нэрэ – 10ч.		
79.	Түлөөнэй нэрэ.	1ч.
80.	Түлөөнэй нэрын удхаараа илгарал.	1ч.
81.	Түлөөнэй нэрын удхаараа илгарал.	1ч.
82.	Түлөөнэй нэрын олоной тоо.	1ч.
83.	Х/Х «Д-317 «Вайбер тухай»	1ч.
84.	Түлөөнэй нэрын зохилдол.	1ч.
85.	Түлөөнэй нэрын хамаадал.	1ч.
86.	Түлөөнэй нэрын морфологическа шүүлбэри.	
87.	Шалгалтын хүдэлмэри.	1ч.
88.	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри.	1ч.
Дайбар үгэ - 5ч.		
89.	Дайбар үгэ.	1ч.
90.	Анхан ба гарахан дайбар үгэнүүд.	1ч.
91.	Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал.	1ч.
92.	Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал.	1ч.
93.	П/Х Дайбар үгын морфологическа шүүлбэри.	1ч.
Жэл соо үзэхэнөө дабталга – 9ч.		
94.	Юумэнэй нэрэ. Дабталга.	1ч
95.	Тэмдэгэй нэрэ дабталга.	1ч.
96.	Тоогой нэрэ. Дабталга.	1ч.
97.	Х/Х Д-365 «Мори урилдаан»	1ч.

98.	Түлөөнэй нэрэ. Дабталга.	1ч.
99.	Дайбар үгэ. Дабталга.	1ч.
100.	Бэхижүүлгын хэшээл.	1ч.
101.	Шалгалтын хүдэлмэри.	1ч.
102.	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри.	1ч.
	Хамта дээрээ:	102ч.

Нуралсалай методическа хангалга

1. «Буряад хэлэн» *О.Ш. Цыремпилова, Ц.С. Жанчипова*, Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2018он.
2. «Буряад хэлээр диктантнуудай суглуулбари» 5-9-дэхи классууд, Ц.Б. Бадмацыренова, Ц.В. Лубсанова, М.Б. Мункуева, Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2021он.
3. «Буряад хэлээр тестнүүд» С.Г. Будаин, Ж.Д. Жамбуева, Я.Ц. Ивахинова, Ц.В. Лубсанова, Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2006он.
4. «Тестын даабаринуудай суглуулбари» Э.О. Цыренова, Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2011он.
5. «Буряад хэлээр, уншалгаар, буряад литератураар нурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал сэгнэхэ эрилтэ», Ц.Б. Цыренова, Б.Б. Жалсанов Улаан-Үдэ, «Бэлиг», 2007он.
6. «Эхэ хэлэн» буряад хэлэнэй сахим нураха бэшэг.